

ЛІТЕРАТУРА

1. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. New York: W. W. Norton & Company, 2014. 306 p.
2. Baldwin R. The Globotics Upheaval: Globalization, Robotics, and the Future of Work. Oxford: Oxford University Press, 2019. 309 p.
3. Lee K.-F. AI Super powers: China, Silicon Valley, and the New World Order. Boston: Houghton Mifflin Harcourt, 2018. 272 p.
4. Castells M. The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford: Wiley-Blackwell, 2010. 656 p.
5. UNCTAD. Digital Economy Report 2023: Shaping an Environmentally Sustainable and Inclusive Digital Future. Geneva: United Nations, 2023. 200 p.

*Демидяк Діана
Науковий керівник – доц. Кіцак Володимир*

**ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ У ГЕНЕРАЛЬНІЙ
ГУБЕРНІЇ В 1939-41Р.**

Польсько-українські відносини є важливою частиною політичної історії Європи та України. Дослідження початкового етапу Другої світової війни (1939-1941 рр.) є надзвичайно важливим. Він став часом великих змін для українського населення Холмщини, Лемківщини та Підляшшя. Початковий етап окупації важливий, як період українських намагань самоорганізації в умовах окупації. Водночас, німецька окупаційна влада свідомо протиставляла українські інтереси польським, загострюючи і без того існуючий міжетнічний конфлікт. Саме цей період потребує детальнішого висвітлення через його вплив на майбутню ескалацію конфлікту на українських етнічних територіях.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі польсько-українських відносин на території Генеральної губернії у 1939-1941 рр.

Складна динаміка польсько-українських відносин упродовж тривалого часу була невід'ємною складовою внутрішньополітичного дискурсу Польщі. Протягом міжвоєнного періоду українське населення в складі Другої Речі Посполитої перебувало в умовах певної системної дискримінації, що охоплювала освітню, культурну та релігійну сферу. Саме ця політика, зокрема «пацифікація» та каральні заходи проти українського православного населення на Холмщині та Підляшші у 1938р. ще більше загострили відносини напередодні Другої світової війни [1, с. 24].

Генеральна Губернія була створена декретом А. Гітлера від 12.10.1939 р., її очолив Ганс Франк [2]. До складу Генеральної Губернії з українських етнічних земель увійшла Лемківщина, Холмщина із півднем Підляшшя та частина Надсяння [3, с. 20]. Українці переважали тільки у двох округах ГГ – Сяниській яка входила до складу Краківської області та Грубешівській, що належала Люблінській області [3, 44]. Окупація польських територій та подальше створення на цих територіях Генеральної губернії мало вплив на польсько-українські відносини. Німецька окупаційна адміністрація на чолі із Г. Франком впровадила стратегію використання міжетнічних суперечностей і діяла за принципом «розділяй та владарюй» [4, с. 394]. Для

німецької влади українці виступали певним антиподом, протипологом для поляків. Саме тому, одним з основних завдань в «українському питанні», німецька окупаційна влада ставила унеможливлення політичного порозуміння між цими народами [4, с. 395]. В умовах окупації українське суспільство на цих територіях проявило здатність до самоорганізації. Протягом вересня 1939 р. на окупованій території почали стихійно виникати допомогіві комітети, а вже в листопаді було створено централізований орган – Український центральний комітет [3, с. 55]. УЦК був важливим фактором збереження українського суспільного життя та був обмежений окупаційною владою. УЦК займався питаннями науки, благодійності, питаннями біженців та військовополонених. Особливу увагу надавали питанням освіти та книгодрукування. Було засноване видавництво «Українська книга».

Протягом 1939-1941 рр. польський уряд у екзилі так і не виробив чіткої офіційної позиції щодо взаємодії із українцями та «українського питання», що значно погіршувало комунікацію з українською політичною еміграцією. Окрім цього, це унеможливлювало спроби порозуміння між польським та українським підпіллям. Активізація українських національних рухів під час Другої світової війни посилювали негативне ставлення польської громадськості. Велику кількість посад місцевої влади далі залишали за собою поляки, що в умовах окупації створювало ще більшу загостреність. Саме вони намагались виставити українців як «етнічну групу», а не окремих людей. Така ситуація дозволяла польській стороні заперечувати будь-які українські державницькі претензії та утримувати монополію на владу в регіоні. Це лише загострювало конфлікти між українцями та поляками. Міжетнічний конфлікт в цей період набув різноманітні форми. Про польські напади на українців повідомляла українська газета «Краківські вісті» [5, с. 91]. Іншою формою конфлікту стали доноси від поляків до Гестапо. Німецькі служби отримували доноси про нібито прихильність українців до комуністичної ідеї, хоч переконаних комуністів в окупації майже не залишилось. Заарештовували людей, як людей були колишніми членами КПЗУ, так і просто свідомих українців [4, с. 399]. В загальному, німецька влада, на думку української спільноти, реагувала на вбивства поляків гостріше, ніж на вбивства українців й багато польських антиукраїнських акцій залишались без покарання від влади. Це більше викликало антипольські настрої в українського населення [4, с. 401]. Негативно впливали на ситуацію в регіоні і переселенські акції, організовані німецьким урядом. Внаслідок цього, частина поляків із земель, які були прямо включені в територію Рейху, як рейхсгау Данциг – Західна Пруссія та райхсгау Вартеланд, були переселені на українські території Генеральної Губернії [8, 180]. У 1940-1941 рр. відбувалося погіршення ситуації на Холмщині та Підляшші. На Холмщині стаються вбивства українських та місцевих урядовців. Відповідальність за ці вбивства покладали на польське підпілля [6, с. 176]. На Підляшші починають з'являтися польські боївки, що займалися насиллям проти українців [7, с. 177].

Отже, початковий етап окупації став початком ескалації польсько-українського конфлікту. Попри спроби польського уряду в еміграції та окремих представників польського та українського підпілля створити умови для примирення, ситуація на місцях була зовсім інша. На неї впливали ідеологічні суперечності та політика німецької окупаційної влади, яка вдало використовувала міжетнічні конфлікти у власних інтересів. Німецька влада навмисне використовувала «українське питання», щоб не допустити створення спільного антинімецького повстання. Польська та українська сторони у свою чергу не могли дійти порозуміння, через ідеологічні та територіальні питання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волинь і Холмщина 1938–1947 рр.: польсько-українське протистояння та його відлуння. Дослідження, документи, спогади / голов. ред. кол. Я. Ісаєвич ; НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2003. 813 с.
2. Erlaß des Führers und Reichskanzlers über die Verwaltung der besetzten polnischen Gebiete (12. Oktober 1939). Verfassungen.de. URL: <https://www.verfassungen.de/de33-45/polengebiete39.htm>
3. Кубійович В. Українці в Генеральній Губернії 1939-1941 : історія Українського Центрального Комітету. Буенос-Айрес : В-во Юліяна Середяка, 1975. 664 с.
4. Макар Ю. І., Горний М., Макар В., Салюк А. Від депортації до депортації. Суспільно-політичне життя холмсько-підляських українців (1915–1947). Дослідження. Спогади. Документи : у 3 т. Т. 1 : Дослідження. Чернівці : Букрек, 2011. 880 с.
5. Гривул Т. Польський терор проти українського населення в 1939 // Український визвольний рух. Зошит 2. Львів, 2003. С. 86–94.
6. Від Рейхстагу до Івдзими. У полум'ї війни: Україна та українці у Другій світовій / В. В'ятрович та ін. ; під заг. ред. Я. Примаченко. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2017. 352 с. (Історія без цензури).
7. Сергійчук В. Становище і доля українців у Генеральному губернаторстві (без Галичини) в роки німецької окупації. // Україна-Польща: важкі питання. Матеріали II міжнародного семінару істориків. Варшава, 1998. С. 166–184.

Курило Мар'яна

Науковий керівник – проф.Алексієвець Леся

НЕФОРМАЛЬНІ ІНСТИТУТИ ЯК ФАКТОР СУСПІЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ: ЦИФРОВЕ ВОЛОНТЕРСТВО ТА НОВІ ФОРМИ УЧАСТІ У ГРОМАДЯНСЬКОМУ СПРОТИВІ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ХХІ СТ.)

В умовах повномасштабного збройного вторгнення росії в Україну питання суспільної стійкості набуває принципово гострого, трагічного виміру. Війна показала, що офіційні інститути не завжди здатні оперативно реагувати на виклики, а саме громадянське суспільство продемонструвало здатність до швидкої самоорганізації поза межами офіційних інститутів, формуючи волонтерські мережі, використовуючи цифрові платформи та горизонтальні механізми координації, що стали критичними механізмами підтримки життя людей.

Мета статті – дослідити роль неформальних інститутів у забезпеченні суспільної стійкості та проаналізувати трансформацію волонтерства і нові цифрові форми участі у громадянському спротиві в Україні ХХІ столітті, а особливо в умовах повномасштабної війни.